

FOI VOLANTE ROMÂNEȘTI ÎN COLECȚIA BIBLIOTECII DOCUMENTARE „BETHLEN GÁBOR” DIN AIUD

GORDÁN EDINA
Biblioteca Documentară „Bethlen Gábor” Aiud
FLORIN BOGDAN
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Apariția și răspândirea tiparului cu litere mobile a dus la apariția unei game deosebit de variate de produse; în afara cărților propriu-zise se tipăreau și alte texte cum sunt: calendarele, cărțile de joc, diverse anunțuri sau acte oficiale, ultimele două categorii fiind cunoscute sub denumirea generică de foi volante.

De obicei bibliografiile specializate în perioada veche a tiparului au ocolit aceste tipăriri pentru simplul fapt că nu puteau fi încadrate în categoria cărților; în *Bibliografia Românească Veche*¹ sunt repertoriate câteva astfel de texte. O posibilă cauză a lipsei foilor volante din repertoriile dedicate tiparului vechi o constituie și faptul că o mare parte a exemplarelor păstrate se află în arhive, nu în biblioteci sau muzee, de cele mai multe ori ele fiind înregistrate ca documente.

Între cărțile românești vechi deținute de Biblioteca Documentară „Bethlen Gábor” din Aiud (18 exemplare)² se păstrează și 6 piese care aparțin categoriei foilor volante. Avem în vedere documente care au fost tipărite la Blaj și Sibiu în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1766 [1768], 1768 și [1790]).

Primele două foi volante avute în vedere sunt cunoscute specialiștilor prin câteva texte științifice apărute în cea de-a doua jumătate a secolului trecut. Prima tipăritură este un *Decret al împărătesei Maria Tereza pentru amnistia fugarilor întorși în țară*³, datat Viena la 20 ianuarie 1768, dar tipărit la Blaj⁴. Textul, de o filă tipărită doar pe recto în format *in folio*, oferă informații despre amnistia fugarilor care s-ar fi întors în Transilvania până la data de 15 octombrie 1768. Documentul a fost transliterat încă de la publicarea inițială de către Ádám Dankanits, autorul adăugând și un facsimil de mici dimensiuni (fapt îmbucurător pentru momentul respectiv, anul 1960). De amintit sunt informațiile mai recente despre această foaie volantă datorate Gabrielei Mircea, conform căreia tirajul a fost de circa 200 de exemplare ale cărui costuri totale s-ar fi ridicat la 8 florini și 57 de creițari (materiale folosite și manopera tipografilor)⁵. Foaia volantă se

¹ BRV, I-IV.

² Gordán, Bogdan 2019, p. 122-145.

³ Cota: MS 186/IV.

⁴ Dankanits 1960, p. 312-313; Dankanits 1969, p. 101; Poenaru 1973, p. 52; Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 86-87.

⁵ Mircea 2008, p. 223.

păstrează într-un colligat alături de alte documente de acest tip, inclusiv în limba română. În lipsa altor informații, referitoare la acest text, considerăm că exemplarul păstrat în biblioteca aiudeană este unicat. Creatorul și primul proprietar al volumului a fost Kendeffy Elek. Kendeffy a fost sub-prefect al județului Hunedoara din 1765 până în 1774, când a fost numit consilier gubernial. Textul, *Publica Transsilvaniae*, este format din cinci volume, care conțin legi, decrete, extrase scurte de litigii și copii ale altor documente legale, atât în copie manuscrisă, cât și tipărite. De asemenea, conține recensământul nobililor din județul Hunedoara și recensământul zecimilor. Cunoașterea tuturor acestor legi era indispensabilă administrației din secolul al XVIII-lea. Pe baza analizei filigranelor s-a putut stabili și proveniența hârtiei utilizate: Sibiu, Roșcani, Cârțișoara, Bogata Olteană.

Cel de-al doilea text se referă la regimentele de graniță înființate în timpul aceleiași împărătese, Maria Tereza⁶: *Decret pentru miliția românească limitanee*⁷. Textul de 31 de pagini de format *in folio* - semnalat și de Andrei Veress care a studiat un exemplar în colecția Muzeului Ardelean⁸, structurat pe 84 de puncte. Acesta reglementa înființarea și organizarea regimentelor de graniță transilvănene, multe dintre prevederi referindu-se la regimentul românesc II de graniță nr. 17 înființat la Năsăud printr-o ordonanță datată 16 aprilie 1762⁹. Elementul de curiozitate în privința acestei foi volante constă în datarea sa: Viena, 12 noiembrie 1766! Cercetările mai recente ale Gabrielei Mircea arată că textul a fost tipărit în anul 1768 de către 4 angajați ai tipografiei, iar tirajul de 120 exemplare a costat (incluzând plata tipografilor și materialele folosite) 51 de florini și 40 creițari¹⁰. Repertoriul întocmit de Aurel Răduțiu și Ladislau Gyémánt cunoaște doar două exemplare ale tipăriturii: cel păstrat la Aiud și un alt exemplar aflat în colecțiile filialei Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române¹¹. O informație documentară atestă prezența unui exemplar trilingv al textului (latină, germană și maghiară) datat 1766 în colecțiile Bibliotecii Teleki din Târgu Mureș¹².

Celelalte 4 foi volante păstrate în colecția de la Aiud sunt, de fapt, anexe ale tipăriturii *Instructio benigna, pro magistratualibus urbarialem regulationem exequentibus deserviens, in subinsertis contenta capitibus. Cibinii, 1785. Typis.*

⁶ Cota: MS 186/IV.

⁷ BRV, IV, nr. 139, p. 82; Dankanits 1960, p. 311; Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 86.

⁸ Veress 1926, p. 344.

⁹ Despre înființarea și funcționarea regimentului românesc II de graniță nr. 17 năsăudean vezi și Onofreiu, Bolovan 2012.

¹⁰ Mircea 2008, p. 222-223.

¹¹ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 86.

¹² Teleki 1811, p. 196; este vorba despre textul original al decretului imperial: *Regulamentum Valachorum militum limitaneorum de Ann. 1766.*

*Mart. Hochmeister*¹³. Tipăriturile aparțin celor două ateliere locale, a lui Martin Hochmeister și Petru Bart¹⁴, este vorba despre *Jurământ* (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785]), *Novem puncta examinis* (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785]), *Cele mai jos însemnate necuviințe să strică și de osăbit să opresc* (Sibiu, Petru Bart, [1785]) și *Formular sesia iobăgească și obligațiile* (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785]). Volumul a ajuns în bibliotecă prin donația lui Salamon Jozsef, un proprietar inițial a fost Emericus (Imre) Hladik în 1778.

Jurământ (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785])¹⁵, o filă de format *in folio*, tipărită recto-verso cuprinde jurământul ce urma să fie depus înainte de a răspunde la întrebările conscripției¹⁶ și are următorul titlu de anexă: „1790. Lit. A. Nro. 1”. Pe recto este textul jurământului în limba maghiară urmat de cel în limba germană, iar pe verso este tipărit textul jurământului în limba română cu alfabet latin și ortografie maghiarizantă. În rândurile următoare reproducem acest text: „Jo N. N. Dsor pe viu Dumnyezeu, pe Tatul, Fiul, si Duhul szfunt, sfinte Troitze, un Dumnyezeu adeverat, Maika Prekurate, totz szfintzi lui Dumnyezeu, szfinte Evangelie, szfinte Beszerike, szfinte Krutse, szfinte Lumniinye, Ptyite si Száre, Patru Posztur tse posztyész k intro an, doe szile in szeptemune, kuminyeketure dgye la mortye, a sa sze fie folosz, kum ke jo, fere tyémere, munyie, drágoszte, a me haszne, au pagebe, si akár tse kotáre ominyászke, a tsele, pe karele or fi intrebetsunye, gyerept oi Szpunye, si a me, si a altui Vom, karele eu a heszte loko fegye, haszne au pagube, si lokului a heszta haszna, au paguba oi Szpunye, gyerept, si nu oj tagadui nymnyika, a se sze me asutye Dumnyezeu si szfintzi lui”. Autorii repertoriului amintit au identificat la nivelul anului 1981 un număr de 4 exemplare la momentul respectiv: Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brașov, Filiala Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române (2 exemplare) și Biblioteca Teleki din Târgu Mureș¹⁷. Acestea li se adaugă exemplarul de față, alături de un alt exemplar aflat într-o colecție particulară¹⁸.

Novem puncta examinis (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785])¹⁹ sau anexa „1790 Lit. B. Nro. 2”²⁰. Este tot o filă de format *in folio* tipărită doar recto, pe trei coloane, textul fiind în maghiară, germană și română cu alfabet latin și

¹³ Petrik, II, p. 226.

¹⁴ Membru al uneia dintre cele mai remarcabile familii de tipografi din Transilvania, a cărei activitate poate fi urmărită de la sfârșitul secolului al XVII-lea și până la mijlocul secolului al XIX-lea. Vezi Maria 2018.

¹⁵ Cota:727.

¹⁶ Petrik, II, p. 226; Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 125-126.

¹⁷ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 125.

¹⁸ Exemplarul aflat în colecție particulară a fost cercetat în anul 2018, când se afla în proprietatea unei persoane din București.

¹⁹ Cota: 727.

²⁰ Petrik, II, p. 226; Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 126.

ortografie maghiarizantă („hungarica, germanica, valachica”). Ca și în cazul precedent reproducem aici varianta în limba română a textului celor 9 întrebări: „1mo Are akuma lokul atseszta Urbarium? de are tse felyüj atsela? de kite vreme szau adusz in leuntru? 2do Dake nare Urbarium, pe linge Contractus, szau legeture fak szlusba tse Jobesaszke, schi Jobadsi schi Dseljeri? kite vreme jeszte akuma, de kind a’ tseszt Obitsaj szau intseput, szau au pesith la ataszte legeture lokul atseszta ku Domny Lokuluj? Nuj ascha dare, ke schi pene a sze fatse a tseszt Urbarium szau Contractus au foszt altele? schi de au foszt? tse Felyüri, schi kind szau intseput implinirja detoriji a tsesztuj de akuma obitsaj? 3^{tio} Unde nuj nitse Urbarium, nitse Contractus, din tseszte darul, szlusba, schi detorija Jobedsaszke, schi Dselerjaszke ketre Domni Lokuluj, kare akuma szau obitsnuit? kind, schi in tse kjyp szau adusz in leuntru a tsa detorije, szlusbe, schi alte daruri? 4° Tse feljyüri de Venituri schi Dobinz are lokul, schi Hotarul a tseszta? szau jares tse feljyüri de Pagube, szau szkederii, schi lipsze au obitsnuit a adsundse lokul, schi Hotarul a tseszta? 5° Kyte, schi tse Feljyüri de jerdase de arat, schi de Finatze are o Gazde intriage? schi kite Ferdyele ku Ferdyela Szibijului, poate szemena Intrun jerdas de Areture? De atsela felj isz riturile, ua schi de doae ori szele poate koszi? 6° Kyte szlusbe au fekut pene akuma o Gazde, schi ku kite Vitye treszetoare? schi kind szau dusz, schi szau intorsz de la szlusbe szokotitujiszo kalya, schi Umblarja in Zilele szlusbeji? 7mo Dau Lekujitori dye ajitsa Domnilor lokuluj Nooa? dake dau, din tse Feljyüri de Venituri kreszkutje din pemint, si averi o dau a tseia? si de kite vrijeme? schi jeszte in obitsaj ataszte a Nooa schi pe la alte Domnii in ataszte Tsinsztite Varmegije? Afare de ataszta tsau obitsnuit pene in Zioa de asztez sze may dye pe un An Jobadsul Domnuszo in rindul altora Feljyüri dye daruri? schi maj alesz daruri le a tselje akar in bany, akar in alt tseva, din tse au sztat? 8vo Kite Otsine, szau lokuri de kasze szint in lokul atseszta pusztiji? dje kite Vrijeme, pentru tse pritsine szau pusztijit? schi atselje kutselje cse sze tzin de jele tsine le sztepineste? 9na Lekujitori lokului atsesztuja szint Jobads Urikts szau ba?”.

În actualul stadiu al cercetărilor mai sunt cunoscute încă alte 4 exemplare, pe lângă cel prezentat și păstrat în colecția Bibliotecii Documentare „Bethlen Gábor” din Aiud: Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brașov, Filiala Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române (2 exemplare) și Biblioteca Teleki din Târgu Mureș²¹.

Cele mai jos însemnate necuviințe să strică și de osăbit să opresc (Sibiu, Petru Bart, [1785])²², compusă din 3 pagini nenumerate²³ de format *in folio*, cu numărul 7569, de fapt numărul oficial al *Instructio benigna*²⁴, însă diferit de

²¹ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 126.

²² Cota: 727.

²³ Poenaru 1973, p. 84.

²⁴ Petrik, II, p. 226.

exemplarul descris de Aurel Răduțiu și Ladislau Gyémánt, unde apare mențiunea „Anexa Lit. H. Nr. 8”²⁵, text care nu se regăsește pe exemplarul cercetat la Aiud. Documentul cuprinde 15 puncte prin care se interzic unele abuzuri practicate de stăpâni față de iobagii din Transilvania (iobagii puteau să își sacrifice vitele fără să mai dea cota stăpânului, care trebuia să achite cantitatea de carne primită; țărani care se ocupau cu crâșmăritul urmau să fie remunerați în funcție de vânzări și nu mai erau obligați să presteze alte obligații săptămânale etc.). La final este localizată tipărirea în oficina familiei Bart de la Sibiu: „La Sibiu s-au tipărit prin Pătru Bart”. Un exemplar al acestei foi volante era semnalat de Ádám Dankanits în colecțiile Filialei Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române²⁶, datată „probabil în anul 1790”, la care bibliografia de specialitate mai adaugă un exemplar care se regăsește în aceeași colecție²⁷. Pe lângă acestea 2 și exemplarul aflat la Aiud mai amintim de prezența textului și în colecțiile Bibliotecii Teleki din Târgu Mureș.

Ultimul text întâlnit pe parcursul cercetării colecției de carte veche românească și foi volante din Biblioteca Documentară „Bethlen Gábor” din Aiud este *Formular sesia iobăgească și obligațiile* (Sibiu, Martin Hochmeister, [1785])²⁸, anexa „Lit. M. Und Nro. 12”²⁹. Documentul este de formatul *in folio*, o filă tipărită doar pe recto, în esență un tabel cu 16 rubricaturi în care urmau să fie înscrise informații ce țineau de sesie și obligațiile ce reveneau după aceasta. Repertoriul la care ne-am raportat pe parcursul cercetării menționează exemplare ale acestei foi volante în instituții precum: Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brașov, Filiala Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române și Biblioteca Teleki din Târgu Mureș³⁰.

Cu toate că acest tip de produs tipografic a fost, în general, ocolit de bibliografiile de specialitate, putem observa cu ușurință că foile volante acoperă subiecte de interes în cercetarea istorică: organizarea militară și politică, aspecte ale vieții sociale, culturale etc.

Prezența celor 6 foi volante în colecția Bibliotecii Documentare „Bethlen Gábor” din Aiud, parte dintre ele necunoscute specialiștilor, relevă, încă o dată, importanța acestei instituții deținătoare de surse documentare pentru istorici, în special în ceea ce privește spațiul maghiar și transilvan. De asemenea, studiul nostru completează informațiile referitoare la prezența tipăriturilor românești vechi în colecția studiată, oferind astfel o imagine completă a fondului bibliotecii aiudene.

²⁵ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 126.

²⁶ Dankanits 1969, p. 101.

²⁷ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 127.

²⁸ Cota: 727.

²⁹ Răduțiu, Gyémánt 1981, p. 127.

³⁰ *Ibidem*.

Romanian Leaflets in the Collection of the Reference Library "Bethlen Gábor" from Aiud
ABSTRACT

Leaflets represent a specific category of the typographic items, usually not indexed by specialised repertoires/bibliographies. These texts cover a wide range of topics: from political and military life to social, cultural and religious life of the geographic area wherein or for which they were printed.

The collection of the Reference Library "Bethlen Gábor" from Aiud holds 6 printings of this type in Romanian, appeared in Blaj and Sibiu, in the latter part of the XVIIIth century. According to currently available sources, one of the leaflets preserved in Aiud, namely *Decret al împărătesei Maria Tereza pentru amnistia fugarilor întorși în țară* (*Decree issued by empress Maria Theresa to grant pardons to fugitives returned in the country*) (Blaj, 1768), is a one-off copy!

List of illustrations

Fig. 1 - *Decret al împărătesei Maria Tereza pentru amnistia fugarilor întorși în țară* (*Decree issued by empress Maria Theresa to grant pardons to fugitives returned in the country*) (Blaj, 1768)

Fig. 2 - *Decret privind înființarea și funcționarea regimentelor de graniță* (*Decree for the establishment of border regiments*) (Vienna, 1766 [Blaj, 1768])

Fig. 3 - *Jurământ (Oath)* ([Sibiu, 1785]), variant in Hungarian and German

Fig. 4 - *Jurământ (Oath)* ([Sibiu, 1785]), variant in Romanian

Fig. 5 - *Novem puncta examinis* ([Sibiu, 1785]),

Fig. 6 - *Ordonanța nr. 7569 (Order no. 7569)* (Sibiu, [1785])

Fig. 7 - *Formular-anexa Lit. M Und Nro. 12 (Printed form - annex)* ([Sibiu, 1785]).

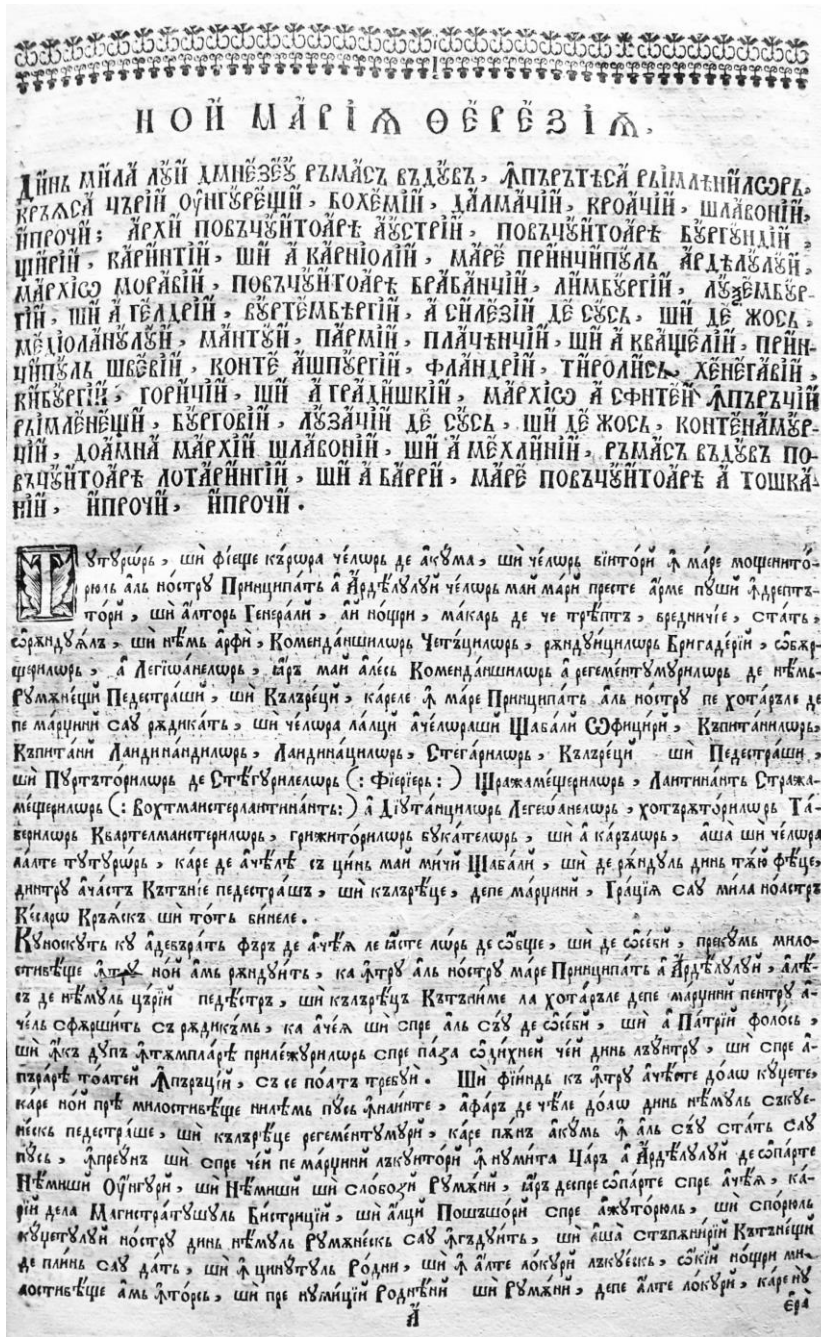

Fig. 2 - Decret pentru miliția românească limitanee (Viena, 1766 [Blaj, 1768])

1790. Lit. A. Nro. 1.

En N. N. Esküözöm az élő Istenre, teljyes Sz. Háromságra, Atya, Fiú, és Szent Lélek Istenre, hogy én félre tévén mindennemű félelmet, haragot, fzeretetet, magam saját hasznát, avagy kárát, és akár mi ki-gondolható emberi tekintetet, mind azokra, a' mellyekre kérdendő léfzek, igazán felelek, mint magam, mint más itt Lakosoknak birtokát, és akár minemű javait, kárait avagy fogyatkozást ezen helységnek igazán meg-vallom, és azokbul leg kissebbet is a' mennyire tudom, ~~el-nem tagadok~~; Isten engem egy fegéllyen.

Ich N. N. schwöre der allerheiligsten Dreyfaltigkeit, Gott dem Vater, Gott dem Sohn, und Gott dem heiligen Geist, daß ich ungeachtet aller Furcht, Zorns, Gewogenheits, Eigennutzes, eignen Schadens, und immer ersinnlich-menschlicher Ob- und Rücksichts auf alles das, worüber ich befraget seyn werde, getreulich und wahrhaft antworten, und dermassen sowohl all mein Eigen- als auch mein Ubrig-Mit-Inwohnern ihre Habschaften, wie auch alle Nutzniessungen dieser Gemeinde, wie auch in diesem Orte sich ereignende Schadensfälle, Unnutzbarkeiten, und Ermanglungen offenbahren, und nicht das mindeste davon, so mir nur bekannt ist, verschweigen werde. So wahr mir Gott beystehe.

Fig. 3 - Jurământ (Sibiu, 1785), varianta în limba maghiară și germană

Jo N. N. dŕor pe viu Dumnyezeu, pe Tatul, Fiul, ŕi
 Duhul ŕzfunt, ŕfinte Troitze, un Dumnyezeu adeve-
 rat, Maika Prekurate, totz ŕzfintzi lui Dumnyezeu, ŕzfinte
 Evangolie, ŕzfinte Beŕerike, ŕzfinte Krutŕe, ŕzfinte Lumniinye,
 Ptyite ŕi Szare, Patru Poŕtur tŕe poŕtyŕŕk intro an, doe
 ŕzile in ŕzeptemune, kuminyeketure dgye la mortye, a ŕa ŕze
 ŕie foloŕz, kum ke jo, fere tyemere, munye, dragoŕzte, a me
 haŕzne, au pagebe, ŕi akár tŕe kotáre ominyáŕzke, a tŕele,
 pe karele or ŕi intrebeŕŕnye, gyerépt oi Szpunye, ŕi a me,
 ŕi a altui Vom, karele eu a heŕzte loko ŕegye, haŕzne au
 pagube, ŕi lokului a heŕzta haŕzna, au paguba oi Szpunye,
 gyerept, ŕi nu oj tagadui nyimnyika, a ŕe ŕze me aŕutye
 Dumnyezeu ŕi ŕzfintzi lui.

Fig. 4 - *Jurământ* ([Sibiu, 1785]), varianta în limba română

1790 Lit. B. Nr. 2.

HUNGARICA.	GERMANICA.	VALACHICA.
<p>I^{mo}</p> <p>Vesyon-é mostnáság Urbáriuma ezen helységnek? ha vagon, minémü az? mennyi időből fogva hoztatott bé?</p> <p>2do Ha Urbáriuma minden, a' Jobbágyi kötelezőségét téliké Contractusban tartant mind a' Jobbágyok, mind a' Zselelerék? mennyi ideje már annak, hogy azon be-vert Földeskeredődot? vagy Contractusban tart, ezen helység a' Földes-Uraságai? az de nem ezen Urbáriuma vagyon? Contractusban tart-e? vagy valaké máské, és ha valaké? a' Földes-Uraságok, és minem mostani Földesben lévő kötelezőségnek prafanoja?</p> <p>3do Az hol Urbáriumok, avagy Contractusok minemnek, miköl álló a' Jobbágyiságnak, és zselelerének Földes Urak számára való prafanoja, foglalatnya, és kötelezősége, a' mely mostanág Földesben vagyon? mikor, és mi módon hoztatott bé azon kötelezőség, és adozás?</p> <p>4° Minemü házon vételeni vannak ezen helységnek, és Hattarjának? avagy ellenben minemü károkat fokozták közönségeten em helységet, és határját?</p> <p>5° Hány, és minemü hold füzanto földgye, és rétye vagon, egy egész haz helyes Gazdáknak, és hány füzentet vélt vethet edgyik edgyik hold füzanto Földgyeben? Olyanok-e sutyai hogy kétféle-is lehetlen katalnai?</p> <p>6° Minemü, és hány napi munkát vité egy egy Gazdási földgyeben, és hány vónó maradvány? És a' midon a' Robortra sennek, és vizta jöttek, be-füzantlatott-e azon járás kellelnek aszes a' napi füzantoz?</p> <p>7mo Amak-e az itt való lakosok a' Földes Uraságok bi- mizedet? in adnak minemü természetű, és javakból edgyik az a' mennyi idevel fogvat? és vagon-e? a' Kentezdebbel adozás ten N. Vánagyeben más földes Uraságok be-vert földes- sen? ezen kívül más adozás felebet mit fokozt ekkorog egy egy Jobbágy sem elzrendobkent az Uraságnak, nevezeten pe- szig olyhaen akar-kelepenből, akár más egyéből adator pte- dolo, és amandek miköl álló volt?</p> <p>8° Hány nuftra helyt vagon ezen helységben? mennyi laköl fagyat? miköl nufzantak-eif és azon helyeket apper- meravával edgyvité kik bírják?</p> <p>9° Ezen helységnek lakosai örökös Jobbágyok-e, vagy sem?</p>	<p>I^{mo}</p> <p>2do Wo die Gemeinde vermalen kein Urbarium hat / und ob die herrschaftliche Güten vor denen Unterthanen ver- mög gemacht Contract, oder aber noch gemeinlich ver- führten Gebrauch abgenommen worden? jedoch noch was für einer Zeit entweder der gemeine Brauch / oder aber der geschloßene Contract angefangen / und errichtet worden? ob nicht vor demmaligen Contract, oder Urbarium, auch anders / und was vor eine gewohnt / und wann die selbige Güter / Bigkeiten ihren Anfang genommen haben?</p> <p>3do Wo keine Urbare / und Contract vorfindig sind / in was die von den Grundherren abgenommen / und durch gemeinlich Gebrauch eingeführte Schindigkeiten / und Wäken bestehn / auch wann / und auf was Art dieselbe eingeführt worden?</p> <p>4° Was vor Nutzen / oder Schaden dieser Ort nach gemeiner Wirthschaft hat?</p> <p>5° Wie viel / und was vor Acker und Wiesen et- ne ganze Bauren / Seilen hat / und wie viel Herrmann- kelder Bietel in einem Joch Acker angebauet / und ob auf denen Wäsen auch Grammet gemacht werden kann?</p> <p>6° Was vor Hühner / und wie viel Schafe / wie auch mit wie viel Vieh ein jeder Unterthan zu ver- richten schuldig gemeinlich? fernere ob denen auf die Hühner gehenden Unterthanen der Hirt / und Hirtelgang in die Hüh- both eingerechnet worden?</p> <p>7mo Ob hies daher das Meusel / und von was für einer Zeit / und von was für Gemüths artigkeit worden? ist dieses Meusel auch auf andere Wirthschaften in diesem Komrat gehörendlich gemeinlich / oder nicht? was fernere die Unterthanen an außerordentlichen Gütern / oder Wäsen in bauren Wäse / oder Hühnen der Wirthschaft abzurechnen schuldig gewesen?</p> <p>8° Wie viel in diesem Ort ebe Seilonen vorfindig? von was für Zeit / aus was Ursach / und wie diefer der- maßen bestist?</p> <p>9° Ob die Einwohner ewig / oder freye Untertha- nen sind?</p>	<p>I^{mo}</p> <p>A te alătina lokal ateliza Urbarium? de are te felijy ateliz? A de alte vreme izau aduz în temru?</p> <p>2do Daba vare Urbarium, pe linga Contractus, izau lege- ture fak Bhaba de Jobbágyok, feli Jobadli feli Zseleler? kate vreme jelize akuma, de kind a' teliz, Obiata izau imputat, izau au neshi ta akuma, de kind ateliza lokal ateliza ku Domny Lokolaj? Nij ateliza dare, ke feli vreme a fe fale a teliz Urbarium izau Contractus au foliz ateliz? feli de au foliz? de felijy, feli kind izau imputat implinria detoniji a telizij de akuma obidij?</p> <p>3do Unde nuj misle Urbarium, misle Contractus, din efe izate darul, fuzaba, feli detonija Jobbedizke, feli Dielerjadke kerre Domni Lokolaj, kate akuma izau obiditort? kind, feli in tse hyy izau aduz in leuuru a tta detonije, fuzabe, feli ate daruri?</p> <p>4° Te felijyri de Venioji feli Dobinz are lokal, feli Horarui a telizaj? izau jares te felijyri de Pagube, izau fke- dent, feli lipize au obiditort a adunavle lokal, feli Horarui a telizaj?</p> <p>5° Kite, feli te felijyri de jerdale de arat, feli de Finanze are o Gazde intrage? feli kate Fenyels ku Fenyels fuzabulij poate izemena Intram jerdas de Arature? De ateliza feji izi ruanie, au feli de oare ori izele poate kolzi?</p> <p>6° Kite fuzabe au fektur pene akuma o Gazde, feli ku kate Vitje rezetore? feli kind izau aduz, feli izau imort? de la fuzaba fokotortijulo kalja, feli Umbiarja in Zilele izabije?</p> <p>7mo Dau Lokujtori dye ajifia Domnilor lokolaj a Nooa? dake dau, din te felijyri de Venioji krezadje em panate, si, averti o dau a telizaj? si de kate Vitje? feli izau imort? utij adunare a Nooa izu pe la kate Domni in adunare? In ore Vermage? Alane de ateliza tiku obiditort. Pasa Zion de atelize izu myy dye pe un An Jobadli Domnului. Pasa in teliz alora felijyri dye daruri? feli mai ateliz daruri te a telize alar in bany, akar in ate oteya, din te au izrat?</p> <p>8° Kite Orlane, feli lokon de kate izant in lokal a teliza pufijy? de kate Vrijeme, penuru tie prifine izau pufi- qit? feli atelize lokuri katejeje efe fze zim de jete tinte te izepuelte?</p> <p>9° Lokujtori lokolaj atelizuloja izant Jobadli Uraks, izau ba?</p>

Fig. 5 - Novem puncta examinis ([Sibiu, 1785]),

Abrevieri bibliografice

- BRV, I-IV – Ion Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, *Bibliografia Românească Veche. 1508-1830*, vol. I-IV, București, 1903-1944
- Dankanits 1960 – Ádám Dankanits, „Două documente de interes muzeografic”, în *Probleme de muzeografie*, Cluj, 1960, p. 311-313
- Dankanits 1969 - Ádám Dankanits, „Vechi tipărituri transilvănene”, în *Revista bibliotecilor*, nr. 2, 1969, p. 101-102
- Gordán, Bogdan 2019 – Gordán Edina, Florin Bogdan, „Cărți românești vechi în colecția Bibliotecii Documentare «Bethlen Gábor» din Aiud”, în *Libraria*, XVI-XVII, 2017-2018, p. 122-145
- Maria 2018 – Cornel-Mihai Maria, *Cartea românească veche în tipografia dinastiei Bart (sfârșitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea)*, Sibiu, 2018
- Mircea 2008 – Gabriela Mircea, *Tipografia din Blaj în anii 1747-1830*, Alba Iulia, 2008
- Onofreiu, Bolovan 2012 – Adrian Onofreiu, Ioan Bolovan, *Contribuții documentare privind istoria regimentului grăniceresc năsăudean*, Cluj-Napoca, 2012
- Petrik, II - Petrik Géza, *Magyarország bibliográphiája*, II, Budapest, 1890
- Poenaru 1973 – Daniela Poenaru, *Contribuții la Bibliografia Românească Veche*, Târgoviște, 1973
- Răduțiu, Gyémánt 1981 – Aurel Răduțiu, Ladislau Gyémánt, *Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania tipărite în limba română (1701-1847)*. *Bibliografie*, București, 1981
- Teleki 1811 – *Bibliothecae Samuelis Com. Teleki de Szék Pars Tertia, scriptores rerum hungaricarum et transilvanicarum complexa, cum catalogo librorum hungaric. conjugis desideratissimae Susannae Com. Bethlen de Iktar. Accedunt: supplementa catalogi partis primae et secundae. Viennae, MDCCCXI [1811]. Typis Antonii Pichler*
- Veress 1910 – Andrei Veress, „Orânduiele românești vechi tipărite în Ardeal (1744-1848)”, în *Revista Arhivelor*, nr. 3, 1926, p. 338-365

Cuvinte-cheie: foi volante, decret imperial, Blaj, Sibiu, Transilvania, secolul al XVIII-lea

Keywords: leaflets, imperial decree, Blaj, Sibiu, Transylvania, XVIIIth century